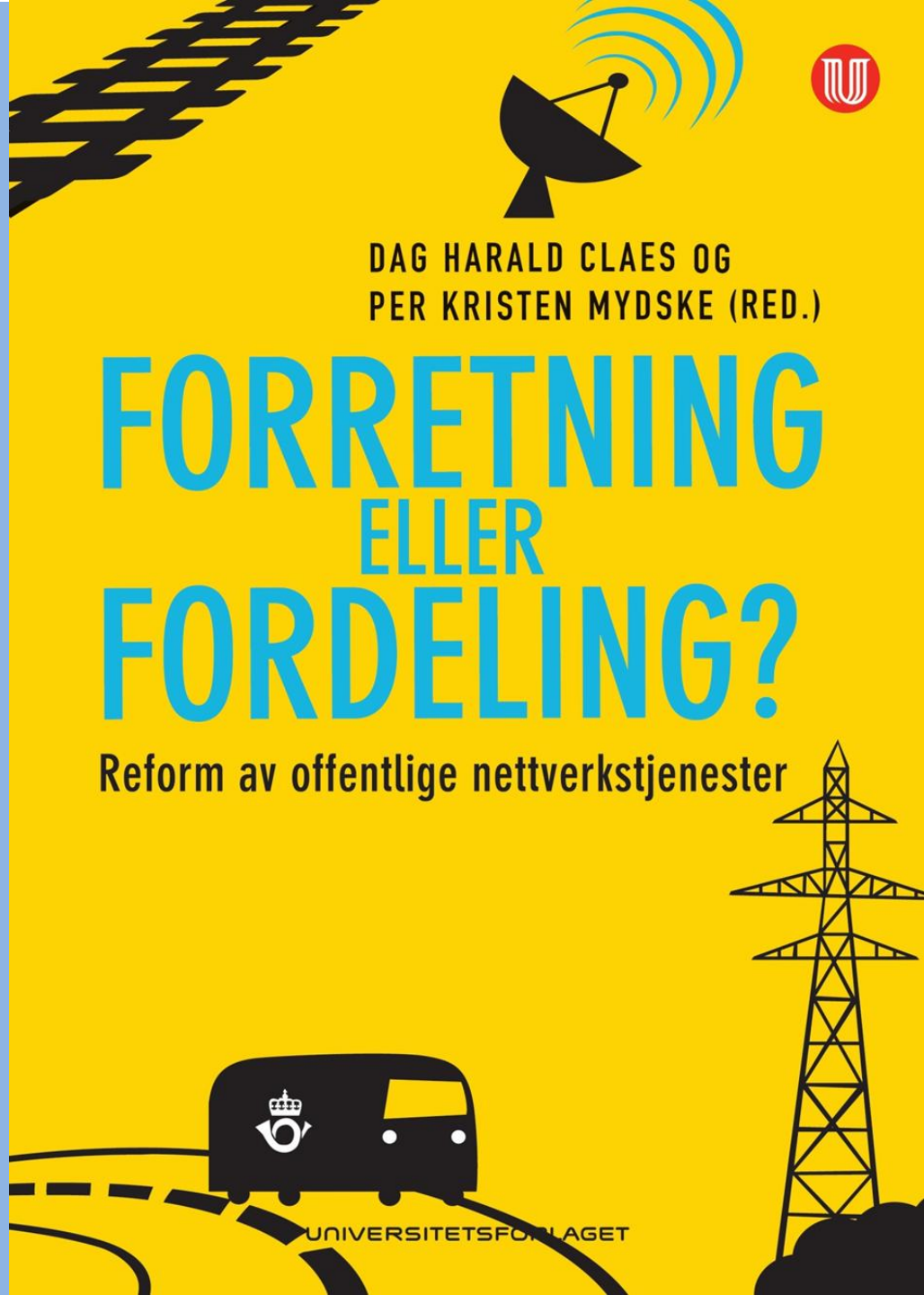

Boken tar for seg nettverkssektorer hvor staten tradisjonelt har hatt ansvaret for produksjon av tjenester, men hvor de siste tiårs utvikling har medført økt bruk av privatisering, fristilling og markedsløsninger.

Innhold:

- 1 *Offentlig forvaltning og samfunnsstyring*, Dag Harald Claes og Per Kristen Mydske
- 2 *Teorier om offentlige reformer*, Dag Harald Claes, Tore Hansen og Per Kristen Mydske
- 3 *Telesektoren - teknologisk revolusjon, regulatorisk kapitulasjon?*, Eli Skogerbø
- 4 *Kraftsektoren: fra samfunnsgode til handelsvare*, Dag Harald Claes og Amund Vik
- 5 *Postsektoren: fristilling, økende konkurranse og et marked i endring*, Andreas Neumann
- 6 *Jernbanesektoren: styring, fristilling og markedsretting*, Amund Lie og Per Kristen Mydske
- 7 *Veisektoren: styring, fristilling og markedsretting*, Amund Lie og Per Kristen Mydske
- 8 *Reformer: årsaker, intensjoner og virkninger*, Dag Harald Claes og Per Kristen Mydske
- 9 *Styringsutfordringer*, Dag Harald Claes og Per Kristen Mydske

DAG HARALD CLAES OG
PER KRISTEN MYDSKE (RED.)

FORRETNING ELLER FORDELING?

Reform av offentlige nettverkstjenester

UNIVERSITETSFORLAGET

Bakgrunn

- Bredt anlagt NFR-prosjekt ved Institutt for statsvitenskap (UiO): «*Politikkens vilkår i det nyliberale samfunn*».
- Endte opp med bl.a. boka: «*Nyliberalisme – ideer og politisk virkelighet*», Mydske/Claes/Lie (red.) Universitetsforlaget 2007.
- «*Forretning eller fordeling*», fordomsfri analyse av nyliberale reformer i norsk offentlig sektor.
- Ønske om å bidra til konstruktiv debatt om et av statsvitenskapens kjerneområder: offentlig forvaltning.

Nettverksnæringene

- Utvalgte sektorer:
 - tele, kraft, post, jernbane og veg
- Tradisjonelt del av offentlig tjenesteyting
- Naturlige monopol
- Analyse av:
 - Reformtyper
 - Drivkrefter bak reformene
 - Virkninger av reformene
 - Styringsutfordringer skapt av reformene

Problemstillinger

- Hvorfor får vi reformer?
 - Underliggende faktorer kan skape behov for reform. Hvem definerer dette behovet?
 - Hvem tar initiativet til reformer og hvorfor?
 - Hvem motsetter seg reformer og hvorfor?
- Hva er virkningene av reformer?
 - På politikkenes innhold
 - På institusjonell organisering
 - På makt og myndighet i offentlig sektor

To reformdimensjoner

		Rolledeling		
		Tilsyn	Infrastruktur	Tjenesteyting
Tilknytningsform	Forvaltningsorgan	Jernbane, tele, post, kraft	Vei, jernbane	
	Heleide statlige selskaper		Post, kraft	Jernbane
	Både statlige, deleide og private selskaper		Tele	Post, kraft, vei, tele

Grad av reform

	Fristilling av dominerende operatør	Innslag av privat eierskap	Konkurransen	SUM
Kraft	+++	0	+++	6
Tele	++	+	++	5
Post	+	0	++	3
Jernbane	++	0	+	3
Vei	0	0	++	2

Kilde: Askim og Claes (2011): 5

Forklaringsfaktorer

	Teknologisk endring	Markedsendring	EU / EØS regulering
Kraft	Ja	Nei	Nei
Tele	Ja	Ja (ekspansiv)	Nei
Post	Nei	Ja (kontraktiv)	Ja
Jernbane	Nei	Nei	Nei
Vei	Nei	Ja (ekspansiv)	Nei

Kilde: Askim og Claes (2011): 6

Virkninger av reformene

- Effektivitet
 - Den internasjonale litteraturen: privatisering mindre viktig enn konkurranse
 - Betydelige effektiviseringsgevinster er hentet ut fra reformen i kraftsektoren
- Fordeling
 - Markedsmodeller fordeler goder etter betalingsevne og vilje
 - Forvaltningsmodeller sikrer større grad av fordelingslikhet
- *Er det politisk bevissthet om avveiningene?*

REFORMER AV OFFENTLIGE TJENESTER
Samsvar behov – organisering – finansiering

Samferdse: **Organisering for samfunnsbehov?**

Per Kristen Mydske

Sammenhenger

- **Samfunnsbehov:** Transport del av sosialt, økonomisk, natur og geografisk system, teknisk/logistisk
- **Styring:** Mål: (teknisk, samfunn, økonomi (effektivitet/fordeling)
Styringsmidler: regler, økonomi, info.
- **Organisering:** Offentlig (sentralisert, desentr.)
Marked (kunde, produsent)
Helhetlig/splittet

Reformer:

Jernbane

- *Org. splitting* mellom infrastruktur, tjeneste-produksjon og tilsyn
- *Infrastruktur*, statlig eier, ikke fristilt: Jernbaneverket, del av statlig adm., årlige statsbudsjett
- *Tjenesteproduksjon*. NSB AS (fristilt)
- *Tilsyn*, Jernbanetilsynet (fristilt)
- *Departementet*: eier, bestiller, regulator (Samferdseldep. og Handels- og næringsdep.)

Reformer

Veg

- *Veiene offentlig eiet* (stat 50% + regionalt lokalt): Offentlig styring av infrastruktur, statlig, regional/lokal politisk styring. Veisektoren mer politisert enn j.bane (sentrum-periferi, stat-lokal)
- *Statens vegvesen* statlig forvaltningsorgan
- Ikke separat vegtilsyn
- *Fristilling og noe privatisering* av utbygging/drift: Mesta, private entreprenører
- To departement

Reformeffekter:

jernbane, veg

- Manglende samsvar mellom behov og:
 - tjenestetilbud (jernbane)
 - infrastruktur (veg og jernbane)
- Manglende samsvar mellom:
 - infrastruktur og tjenester (jernbane)
- (Bedr.øk.) effektivitet på lavt nivå kontra (samfunns)nytte på høgt nivå (geografisk, tidshorisont)
- Fragmentering av transportpolitikk, av veg- og jernbanesystem, enkeltprosjekter

Reformeffekter forts.

- Ulike politiske mål: stat, regionalt og lokalt, om utbyggings- og driftsressurser i vegpolitikken (som før?)
- Manglende samsvar mellom trafikkvolum,-behov og infrastruktur (både etterslep og storsatsing)
- Samordningsproblem stat – lokal, infrastruktur/tjenester og mellom transportgrener?
- Deregulering = øket kontroll (Riksrevisjonen)

Forklaringer:

Systemtrekk

- Organisasjonsmodell (?)
 - *Ulik fristilling* i samme sektor: jernbanens infrastruktur og tjenester mellom stat og marked: hybrid
 - *Funksjonsfragmentering*: institusjonelt og geografisk (infrastruktur, tjenester, enkeltprosjekter)= samordningsproblemer

Forklaringer:

Systemtrekk

Tidkrevende planlegging:10-12 år

Finansiering

- offentlig/vs. Privat
- ulik finansiering av tjenester og infrastruktur
- sektorkonkurransen
- makroøkonomiske hensyn
- kontantpr., fullstendighetsr., handlingsr.
- tidshorisont: ettårs budsjett (skrittvis)

Utfordringer, transport

Samfunnsbehov – styring – organisering:

- Samfunnsbehov:

Bedre *drift/vedlikehold*=

effektivisere eksisterende/ta igjen *etterslep*, og/eller tilpasning til store og fremtidige *samfunnsendringer*, arealknapphet, trianglet, utbygging/standardheving=
finansielle dilemma

Fra bil til kollektiv (bane ut fra eksisterende teknologi)

Utfordringer, transport. forts.

- *Definisjon av behov*: historikk(reisevane) eller scenarier (ønsket transportbilde)?
- organisering/styring: Forbedring av *eksisterende* eller *nytt beslutningssystem*
(fusjon geografisk og sektorvis, uavhengig finansiering)
- Politisk: sentrum-periferi, stat-lokal

Fremtidens modeller

Transport

- **Behov:**
 - driftsproblem, eller
 - strukturproblem?

= Konkurrerende behov?
- **Styring:**
 - detaljerte virkemidler/langsiktig finansiering (lån, fond, langtidsbudsjett)
 - flersektoriell styring

= ulike og parallelle styringssystem?
- **Organisering:**
 - justering av eksisterende struktur eller/ ny struktur; større geografisk område, overordnet myndighet

= svensk modell eller doble institusjoner?